

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ Й ОСВІТНІХ ФОРМ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНИХ ІГОР

У даній статті розглядаються особливості методичної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури для проведення занять із спортивних ігор.

Ключові слова: методична підготовка, спортивні ігри, педагогічна майстерність, професійний рівень

Жигadlo Г.Б. Особенности содержания и образовательных форм методической подготовки будущих учителей физической культуры организации спортивных игр. В данной статье рассматриваются особенности методической подготовки будущих учителей физической культуры для проведения занятий по спортивным играм.

Ключевые слова: методическая подготовка, спортивные игры, педагогическое мастерство, профессиональный уровень.

Zhygadlo Gennady. Especially the content and educational forms of methodical training of future teachers of physical culture to sports organization. The article deals with the peculiarities of methodic education of future physical training teachers in promoting sports games. The system of formation of Ukraine is in such state that dissatisfies the requirements of the state to the level of preparation of pedagogical workers. A crisis in educational industry showed up in disparity of knowledge of graduating students of INSTITUTION of higher learning to the public necessities, world standards, interests of personality. It is about the synthesis of national traditions of pedagogics, science, education.

It is needed to distinguish three stages of process of preparation of specialists from a physical culture to organization of sport games: under professional, base professional (institution of higher learning) and the stage of professional perfection. Each of the stages has the tasks, maintenance, methods and specific forms of organization, the primary purpose of that is preparation of highly skilled specialists, achievement by them high level of professional activity in P.E of schoolchildren. In addition, each of the stages in the system of preparation of teachers of physical culture has a row of contradictions that negatively influence on the level of professional and methodical preparation. The decision of this problem, indisputably, depends on development of scientifically reasonable to maintenance, methods and forms of orientation on the profession of teacher of physical culture and their input in practice of P.E of schoolchildren. To that end it is possible to carry out diagnostics of professional fitness of schoolchildren to pedagogical activity in industry of P.E and sport, to develop flairs of students, explain the choice of this profession, developing the valued ideas about a future profession. It is important to create positive terms for further development of the first pedagogical capabilities, using acquisition of pedagogical science and practices.

Key words: methodic education, sports games, pedagogical mastery, professional level

Актуальність. Система освіти України перебуває в такому стані, який не задовольняє вимог держави до рівня підготовки педагогічних працівників. Криза в освітній галузі проявилася у невідповідності знань випускників ВНЗ суспільним потребам, світовим стандартам, інтересам особистості. Ідеться про синтез національних традицій педагогіки, науки, освіти.

Організація дослідження. Аналіз публікацій у періодичних виданнях [2; 4; 7] дозволяє виділити три етапи процесу підготовки спеціалістів з фізичної культури до організації спортивних ігор: допрофесійний (довузівський), базовий професійний (вузівський) та етап професійного вдосконалення (післявузівський). Кожний з етапів має свої завдання, зміст, методи й специфічні форми організації, основною метою яких є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, досягнення ними високого рівня професійної діяльності у фізичному вихованні школярів. Крім того, кожний з етапів у системі підготовки учителів фізичної культури має ряд протиріч, які негативно впливають на рівень професійної, а значить і методичної підготовки. Протиріччя допрофесійного етапу полягає в тому, що, з одного боку, з кожним роком підвищуються вимоги до якості підготовки вчителів фізичного виховання, а з іншого – абітурієнти, які вступають на факультети фізичного виховання, не мають уявлення про задачі, які стоять перед учителем фізичної культури в школі. Їх уявлення про фах частіше пов'язане лише зі спортом, і дуже рідко вступники розуміють особливості майбутньої педагогічної діяльності. Розв'язання даної проблеми, безперечно, залежить від розробки науково обґрунтованих змісту, методів та форм орієнтації на професію вчителя фізичної культури та їх запровадження в практику фізичного виховання школярів. З цією метою можна здійснювати діагностику професійної придатності школярів до педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання і спорту, розвивати здібності учнів, мотивувати вибір даної професії, розвиваючи ціннісні уявлення про майбутній фах. Важливо створити позитивні умови для подальшого розвитку перших педагогічних здібностей, використовуючи надбання педагогічної науки й практики. В учнів старших класів на основі адекватних

увялень про професійну діяльність вчителя фізичної культури бажано розвивати здібності та елементарні педагогічні вміння, використовуючи методи професійної підготовки. Допрофесійний (довузівський) – етап тісної співпраці ВНЗ із загальноосвітніми і спеціалізованими школами, ДЮСШ, спортивними школами-інтернатами: проведення бесід про роботу вчителя та тренера, Днів відкритих дверей, організація зустрічей та показових виступів спортсменів – студентів і випускників вищих педагогічних навчальних закладів. Такі профорієнтаційні заходи можуть здійснювати майбутні вчителі фізичного виховання під час проходження педагогічної практики в школах. Для досягнення даної мети оптимальним є створення комплексів „школа – ВНЗ” на базі факультетів фізичної культури, що на практиці реалізовуватиме неперервність педагогічної фізкультурної освіти. У діяльності даного комплексу можна виділити такі напрями:

- загальноосвітня підготовка (за шкільними програмами з I по XI класи);
- теоретична й практична підготовка, необхідна для досягнення високих спортивних результатів у вибраному виді спорту й підвищення спортивної майстерності;
- ознайомлення з основами теорії та методики фізичного виховання, методами контролю й самоконтролю за навантаженням, правилами особистої гігієни та вимогами до організації тренувань;
- опанування спортивно-педагогічними знаннями та вміннями, які є складовою загальної культури людини, сприяють організації здорового способу життя, збереженню працездатності, інтелектуальному розвитку людини;
- виявлення й розвиток здібностей до педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання і спорту, формування умінь роботи та спілкування з дітьми, орієнтація на вчительську професію.

Позитивний вплив на професійно-педагогічну спрямованість підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання може відіграти також їх робота в наукових школах-лабораторіях при ВНЗ. Такі навчально-наукові об'єднання студентів можна організовувати також на базі загальноосвітніх шкіл, шкіл-інтернатів, ДЮСШ тощо. Закріплені за педагогічним закладом школи („базові”) можуть стати опорними центрами в підготовці вчительських кадрів. Досвід такої роботи був запроваджений на базі Одеського педагогічного інституту чверть століття тому [3, с.13] та набув широкого розповсюдження в інших вищих педагогічних навчальних закладах нашої країни. Відновлення даних традицій в умовах сьогодення можна вважати поверненням вищої педагогічної школи України до національного історичного досвіду підготовки фахівців фізичного виховання.

До нашого часу однією з ефективних форм підвищення педагогічної майстерності майбутніх учителів залишається відвідування відкритих уроків у школі. Такі уроки, як правило, проводяться на базі кращих шкіл міста й області та присвячені практичному показу форм та методів проведення занять з учнями різних вікових категорій. На відкритих уроках обговорюються питання посилення прикладної, практичної та інструктивної спрямованості навчання; надання школярам знань з гігієни, медицини, фізіології, щоб кожен знав свій організм та міг підтримувати його в належній формі; методики проведення навчальних занять та позакласної спортивно-оздоровчої роботи [1, с. 7]. Доволі часто розглядаються питання випереджаючого вивчення найбільш складних тем та питань за програмою з фізичного виховання. Крім того, триває пошук нових інноваційних форм роботи на допрофесійному етапі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, що, безперечно, позитивно впливатиме на якість їх підготовки та на подальшу професійно-педагогічну діяльність. З метою орієнтації на майбутню професійну діяльність потрібно розробити нові програми згідно з дисциплінами навчального плану: основи педагогіки і психології, теорія та методика фізичного виховання, анатоми-фізіологічні основи фізичного розвитку, основи гігієни і здорового способу життя, суддівство та організація змагань тощо. Професійний (вузівський) етап дозволяє досягти найбільш чіткої організації проходження педагогічних практик та залучення майбутніх педагогів до співпраці зі школами, спілкування з учнями. Студентів I-II курсів залучають до організації та проведення спортивно-оздоровчих та виховних заходів, спортивних свят, Тижнів здоров'я, а студентів III-V курсів – до проведення факультативних занять або тренувань у спортивних секціях, у групах подовженого дня.

Третій етап – вивчення роботи випускників факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів. Досвід переконує, що випускник ВНЗ лише через 3-4 роки підкріплює свої теоретичні знання й практичні вміння, здобуті в стінах вищого навчального закладу, свою професійну придатність; через 5 років виявляється елемент педагогічної майстерності; через 10 можна говорити про становлення вчителя-професіонала [6, с. 60]. Саме тому кафедрам теорії та методики фізичного виховання, спортивних ігор, педагогіки потрібно прослідковувати шлях становлення випускників, надавати їм методичну й наукову допомогу.

Аналіз діяльності вищих педагогічних навчальних закладів України свідчить про наявність суперечностей між вимогами сьогодення до підготовки вчителя та її рівнем у педвузі. Серед найбільш типових з них, що притаманні процесу методичної підготовки вчителів, виділяємо наступні суперечності:

- між обсягом наукової інформації, отриманої за допомогою сучасних інформаційних технологій та Інтернету, й умовами для її застосування в навчально-виховному процесі вищих закладів освіти;
- системою підготовки фахівців з фізичного виховання до організації спортивних ігор, яка орієнтована на конкретний вид спорту, та широким діапазоном реалізації випускниками вищих навчальних закладів своїх професійних можливостей;

- потребами сучасної школи щодо забезпечення відповідної фізкультурної освіти та недостатньою розробкою педагогічних і методичних аспектів її реалізації.

З метою усунення названих протиріч у підготовці вчителів фізичного виховання нової генерації звернімося до історичного досвіду запровадження спецкурсів у навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів. Так, у 80-х роках ХХ століття запровадження спецкурсу „Основи педагогічної майстерності” у Полтавському педагогічному інституті ім. В.Г.Короленка дало позитивні результати, оскільки даний курс дозволяв студентам набути навичок публічного спілкування; самоконтролю за культурою та виразністю мовлення, осанкою, мімікою, пантомімою; проблемного викладання матеріалу та зацікавлення учнів своїм предметом, аналізу педагогічних ситуацій тощо [3; 4; 7]. Покращення професійно-методичної підготовки педагогічних кадрів будь-якої спеціальності взагалі й з фізичного виховання зокрема можливе за умови визначення чітких вимог до особистості вчителя, рівня його професійної підготовки відповідно до потреб сучасної шкільної практики. Для з'ясування проблем, які виникають у студентів під час проходження ними першої активної педагогічної практики, ми провели анкетування студентів III курсу факультету „Фізичне виховання” Миколаївського національного університету ім. В.О.Сухомлинського (67 осіб). Аналіз анкет дозволив визначити такі типи утруднення:

1. раціональний розподіл часу на окремі складові уроку (ввідна, основна, заключна) – 9 студентів (13,5%);
2. визначення та виправлення помилок при опануванні школярами новими фізичними вправами; здійснення контролю за навантаженням – 13 студентів (19,5%);
3. пізнання індивідуально-психологічних особливостей учнів, розуміння мотивації їх вчинків та інтересів, оцінювання міжособистісних стосунків у класному колективі чи спортивній команді – 25 студентів (37%);
4. здійснення спільної спортивно-оздоровчої роботи з іншими членами педагогічного колективу школи (вчителі, адміністрація, батьки) – 20 студентів (30%).

Аналізуючи причини невисокого рівня професійно-методичної підготовки майбутніх учителів з фізичного виховання ми прийшли до висновку про закономірність таких результатів. Це пов'язано з тим, що в підручниках та посібниках з фізичного виховання слабо представлено питання планування, прогнозування та проектування навчального процесу. Під час вивчення інших дисциплін (педагогіки, психології) викладачі, на жаль, не завжди відображають специфіку уроків фізичної культури, що спричиняє своєрідний „розрив” між теоретичною та практичною підготовкою майбутніх педагогів даного профілю. Це означає, що в структурі методичної підготовки недостатньо представлено зв'язки між когнітивним, діяльнісним та особистісним її компонентами.

Багаторічний досвід роботи в педагогічному закладі, спостереження за проходженням студентами різних видів практики та результати наукового пошуку стали причиною розроблення спецкурсу на кафедрі спортивних ігор у Миколаївському державному університеті імені В.О.Сухомлинського „Навчально-методична практика студентів”. Основні завдання курсу – поглиблення теоретичних та організаційно-методичних знань у певному виді спорту (за спеціалізацією або вибором студента), набуття навичок організації та здійснення спортивно-масової та виховної роботи в школі, формування педагогічного мислення, трансформація отриманих теоретичних знань і вмій у практичні навички й педагогічні здібності. Студенти під керівництвом викладачів проводять заняття з дітьми у школах, закріплених за кафедрою: на I курсі вони – стажисти, на II – асистенти тренерів, на III – виконують функції організаторів, на IV – працюють як старші тренери та експерти. Крім того, студенти I та II курсів проводять заняття разом зі студентами старших курсів. Це дозволяє впевнено почуватися студентам молодших курсів, відповідно старшокурсники – при необхідності – надають їм допомогу. При цьому в кожного курсу є своє завдання: першокурсники повинні ознайомитися з основними формами й методами проведення уроків і тренувань, знаходити й виправляти помилки, складати навчальну документацію та здійснювати облік навчальних досягнень учнів. Вони поступово включаються в роботу вчителя: пояснюють і показують школярам окремі вправи й проводять фрагменти уроків, допомагають в організації спортивних змагань. Другокурсники – вже асистенти старшокурсників, а тому частково або повністю проводять навчальні заняття.

Педагогічна практика студентів III та IV курсів організується в тій школі, в якій вони проводили протягом двох років спортивно-масову й оздоровчу роботу, знають учнівський та педагогічний колективи, вимоги адміністрації до проведення даного виду роботи, набули навичок організації навчально-тренувальних занять і змагань тощо. Виконання розділів плану роботи курсу контролюється одночасно з декількох сторін: колективом кафедри, активом студентських секцій по видах ігор, педагогічним колективом школи. Серед основної документації студентів, яка є наскрізною на всі роки навчання – щоденник (відомості про дітей та їх відвідування уроків і тренувань, результати тестування школярів, поурочні записи й розробки позаурочних спортивно-масових заходів тощо), звіт та характеристика на студента з оцінкою за виконану роботу вчителя фізичної культури. Для більш повної оцінки ступеню сформованості методичних умінь у майбутніх учителів фізичної культури, крім традиційних (заліки, іспити, контрольні роботи, курсові проекти) та новітніх (кредитно-трансферна система побудови навчальних програм і розробка на цій основ індивідуальних програм розвитку студентів, різнорівневі тестові завдання; рейтингова система оцінювання, професійно-ігрова та комп'ютерна діагностика) форм контролю, можна використовувати також наступні три критерії:

- когнітивний, який базується на якісному та кількісному показниках ефективності навчального процесу

(збільшення обсягу знань студента в порівнянні з попереднім; реальний рівень знань у порівнянні з вимогами державного стандарту);

- діяльнісний, який дозволяє оцінити застосування знань у практичній діяльності, рівень сформованості методичних умінь, в тому числі перенесення набутих знань та вмінь у нові педагогічні ситуації та непередбачені умови;

- особистісний, що відображає аксіологічний характер освіти – мотивацію навчання, особистісне осмислення отриманих знань та вмінь, готовність до самоосвіти [5, с. 68].

Названі критерії тісно переплітаються компонентами досліджуваного напрямку – когнітивним, діяльнісним та особистісним, а також повністю узгоджуються із функціями методичної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання. Імовірно, що в майбутньому студенти самостійно складатимуть власний індивідуальний план навчання, маючи на увазі запровадження в практиці сучасних ВНЗ кредитно-трансферної системи. Запропонований викладачем модуль та комплект навчально-методичного забезпечення вивчення певних курсів дозволить враховувати перспективи розвитку особистості кожного студента та поєднувати традиційне навчання з інноваційними формами (сучасні освітні технології, тьюторське навчання тощо). Звідси випливає необхідність перегляду змісту та структури навчальних програм обов'язкових і факультативних курсів, видів внутрішнього семестрового контролю за самостійною роботою студентів, форм проведення сесій та навчально-методичної літератури.

ВИСНОВОК. Результати проведеного дослідження свідчать про неухильний пошук нового змісту методичної підготовки вчителів фізичного виховання в системі вищої педагогічної освіти України на основі використання сучасних інформаційних й освітніх технологій та дистанційного навчання, оновлення змісту й програм методичних дисциплін, вільного вибору навчального закладу та спеціалізації за даним напрямом підготовки фахівців. Це, в свою чергу, узгоджується з висновком про те, що методична підготовка є, з одного боку, системоутворюючим компонентом професійної підготовки педагогів даного профілю, з іншого – самостійною, динамічною та комплексною системою.

Функціонування методичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в педагогічних вузах України сприятиме вдосконаленню набутих методичних умінь, підвищенню професійно-методичної майстерності, що дозволить успішно розв'язувати нагальні завдання національної системи освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Гончаренко С.У. Методика як наука. – Хмельницький: Вид-во ХГПК, 2000. – 30 с.
- Железняк Ю.Д., Голубев В.А. Готовить будущих учителей еще за школьной партией // Физическая культура в школе. – 1993. – № 4. – С. 63-64.
- Корнеева Т.В. Подготовка учителя завтрашнего дня начинается сегодня // Физическая культура в школе. – 1990. – № 4. – С. 12-13.
- Огнистый А. Подготовка старшоклассников до вступления на факультет физического воспитания // Физическая культура в школе. – 1997. – № 4. – С. 47-50.
- Питюков В.Ю. Студенту и учителю о технологии педагогического воздействия // Педагогика. – 1992. – № 12. – С. 54-68.
- Рибалка В.В. Психология развития творческой личности. – К., 1996. – 226 с.
- Саланин И.В. Три этапа подготовки учителя // Физическая культура в школе. – 1991. – № 12. – С. 59-60.

Жук Г.О., Хабінець Т.О.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

АНАЛІЗ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВОДІ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Однією з найважливіших проблем фізичного виховання населення є зміцнення та збереження здоров'я. Однак сьогодні в Україні стан здоров'я як і дітей, так і дорослого населення перебуває на незадовільному рівні, численні дослідження свідчать про наявність різних відхилень у стані здоров'я. Актуальними в цьому зв'язку є питання, пов'язані з пошуком нових шляхів вдосконалення системи фізичного виховання, створення інноваційних технологій. В даний час великою популярністю користуються заняття у воді, особливо із застосуванням інноваційних технологій аквафітнеса. У зв'язку з тим, що програми занять плаванням не можуть повністю вирішити проблему підвищення рівня фізичного стану та навчання населення плаванню, потрібні додаткові форми занять. При цьому необхідно відзначити, що вибірковість різноманітних засобів аквафітнеса і, особливо, його нетрадиційних форм, обумовлює широкий діапазон їх використання в процесі фізичного виховання населення.

Ключові слова: аквафітнес, оздоровчі технології, населення.